

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi .../.../EU tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä”

KOM(2010) 392 lopullinen – 2010/0215 COD

(2011/C 54/15)

Yleisesittelijä: **Antonello PEZZINI**

Neuvosto päätti 29. syyskuuta 2010 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi .../.../EU tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä

KOM(2010) 392 lopullinen – 2010/0215 COD.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean työvaliokunta päätti 20. lokakuuta 2010 antaa asian valmistelun ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -erityisjaoston tehtäväksi.

Asian kiireellisyyden vuoksi Euroopan talous- ja sosiaalikomitea nimesi 8.–9. joulukuuta 2010 pitämässään 467. täysistunnossa (joulukuun 8. päivän kokouksessa) yleisesittelijäksi Antonello Pezzinin ja hyväksyi seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 161 ääntä puolesta, ei yhtään vastaan 3:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti komission työhön, jonka tavoitteena on laatia kokonaisvaltainen lainsäädäntöpaketti ja varmistaa jäsenvaltioissa rikosoikeudellisissa menettelyissä noudatettavat yhteiset oikeudet.

1.2 Oikeus oikea-aikaiseen ja täsmälliseen tietoon kuuluu unionin oikeusperinteeseen, ja siitä tulee entistäkin tärkeämpi kansalaisten muuttaessa jäsenvaltiosta toiseen unionissa.

1.3 Myös unionin ulkopuolisten maiden kansalaisten, jotka muuttavat yhä runsaslukuisimpina unioniin, on kyettävä tunnistamaan yhtäältä unionin oikeuskäytänteet ja toisaalta selkeät menettelyt, jotka heijastavat myös rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevan ihmisen kunnioitusta.

1.4 Ehdotetun direktiivin perustana olevasta jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä on ETSK:n mielestä muodostuttava oikeudellisen yhteistyön kulmakivi. Näin korostetaan myös EU:n perussopimukseen (Euroopan unionista tehty sopimus ja Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus) sisältyvää perusoikeuskirjaa.

1.5 ETSK katsoo, että yhteisten ja kaikkien noudattamien menettelyjen avulla varmistettu yksilön perusoikeuksien suojeleminen vahvistaa epäilemättä voimakkaasti yhteenkuuluvuutta ja vapaata liikkuvuutta EU:ssa.

2. Yleistä

2.1 Jotta varmistetaan perusoikeus ”oikeudenmukaiseen” ja oikeusvaltiolle ominaiseen oikeudenkäyntiin, EU on ryhtynyt erityistoimeen epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden prosessuaalisten oikeuksien vahvistamiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

2.2 Toimenpiteellä pyritään myös vahvistamaan puolustukseen liittyviä oikeuksia. Kyseistä yhteistä toimenpidettä on pidettävä hyvin tärkeänä etenkin pyrittäessä parantamaan luottamusta eurooppalaiseen oikeuden alueeseen sekä tehostamaan rikosasioissa annettujen päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta.

2.3 Sisärajojen poistaminen sekä vapaan liikkuvuuden ja oleskelun oikeuden käytön lisääntyminen ovat johtaneet siihen, että muussa kuin rikosoikeudenkäyntijäsenvaltiossa asuvien asiainosaisten määrä lisääntyy.

2.4 Neuvoston 30.11.2009 antamassa päätöslauselmassa (EUVL C 295, 4.12.2009, s. 1), jossa mainitaan

- Tampereella vuonna 1999 pidetyn Eurooppa-neuvoston päätelmät
- vuonna 2004 hyväksytty Haagin ohjelma
- joulukuussa 2009 hyväksytty Tukholman ohjelma ajankaksoksi 2010–2014,

ehdotetaan yleisesti ottaen, että toteutetaan – vaiheittain – täysin ”oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin” ja noudatetaan sitä yhdenmukaisesti.

2.4.1 Tämä vastaa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklassa nimenomaan mainittua periaatetta, joka muodostaa myös yhteisen perustan epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden oikeuksien suojelemiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

2.5 Oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin sekä puolustukseen liittyvistä oikeuksista määrätään myös EU:n perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklassa (1).

2.6 Edellä mainitussa neuvoston päätöslauselmassa hyväksytyssä kuusikohtaisessa etenemissuunnitelmassa painotetaan seuraavia toimenpiteitä:

- Toimenpide A: Jotta puolustukseen liittyviä oikeuksia voidaan hyödyntää täysin, ne on tunnettava, joten epäillyllä tai syytetyllä henkilöllä, joka ei puhu tai ymmärrä oikeudellisessa menettelyssä käytettyä kieltä, on oikeus käyttää tulkkia tai saada käännökset olennaisista oikeudenkäyntiasiakirjoista (2).
- Toimenpide B: Rikoksesta epäillyn tai syytetyn henkilön on saatava asianmukaisesti tietoa perusoikeuksista suullisesti tai kirjallisesti ”ilmoituksen” muodossa (*Letter of Rights*). Rikoksesta epäillyllä henkilöllä on myös oikeus saada viipymättä tietoja häntä vastaan kohdistettujen syytteiden luonteesta ja perusteista sekä soveltuvana ajankohtana tarvittavat tiedot puolustuksensa valmistelemiseksi.

3. Ehdotuksen sisältö

3.1 Komissio julkaisi 27. heinäkuuta 2010 edellä mainitussa neuvoston päätöslauselmassa annetun toimeksiannon mukaisesti ehdotuksen direktiiviksi tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (KOM(2010) 392 lopullinen).

3.2 Ehdotetun direktiivin tarkoituksena on panna huolellisesti täytäntöön edellä mainittuun etenemissuunnitelmaan sisältyvä toimenpide B ottamalla käyttöön yhteisiä vähimmäissääntöjä, jotka koskevat oikeutta saada tietoja rikosoikeudellisissa menettelyissä EU:n alueella.

(1) Euroopan ihmisoikeussopimuksen **5 artiklan 2 kappaleessa** (Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen) todetaan seuraavaa: ”Vapaudenriiston kohteeksi joutuneelle on viipymättä ilmoitettava hänen ymmärtämälleen kielellä vapaudenriiston perusteet ja häneen mahdollisesti kohdistetut syytteet.”

Sopimuksen **6 artiklan 3 kappaleessa** (Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin) määrätään seuraavaa: ”Jokaisella rikoksesta syytetyllä on seuraavat vähimmäisoikeudet: a) oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämälleen kielellä; b) oikeus saada riittävästi aikaa ja edellytykset valmistella puolustustaan; e) oikeus saada maksettua tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimessa käytettyä kieltä.”

Tällaisista oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeista määrätään myös Italian perustuslain **111 pykälässä**, sellaisena kuin sitä on tarkistettu lailla N:o 2/1999.

(2) Direktiivi 2010/64/EU, julkaistu 26.10.2010 Euroopan unionin virallisessa lehdessä L 280, tullut voimaan 20.10.2010.

3.3 Säännösten mukaan syyttäjäviranomainen on velvollinen antamaan tarvittavat tiedot epäillylle henkilölle sekä toimittamaan asianomaiset tiedot oma-aloitteisesti myös puolustuksen käyttöön.

3.4 Kyseisten myönteisten ja järkevien toimenpiteiden odotetaan käytännössä myös vähentävän oikeusprosesseihin käytettävää aikaa sekä niiden vaatimia kustannuksia, sillä niiden avulla voidaan välttää tuomiovirheitä ja vähentää valitusten määrää.

3.5 Näin voitaisiin ”kompensoida” myönteisesti vähäisiäkin lisäkustannuksia, joita epäilemättä aiheutuu tiedotustoimien laatuun ja konkreettisesta täytäntöönpanosta.

4. Erityistä

4.1 Ehdotuksen johdantokappale 18: Ilmaisua ”*Oikeuksia koskevat tiedot olisi annettava viipymättä – rikosoikeudellisten menettelyjen alussa –*” saattaa vaikuttaa ristiriitaiselta, minkä vuoksi olisi hyödyllistä mainita tarkka aika, jolloin tiedot syytteestä on annettava suullisesti tai kirjallisesti.

4.2 Ehdotuksen johdantokappale 19: Ilmaisua ”– tiedot näistä välittömästi sovellettavista prosessuaalisista oikeuksista –” vaikuttaa epämääräiseltä, minkä vuoksi olisi paikallaan määritellä nykyistä tarkemmin prosessuaalisten oikeuksien luonne ja laajuus etenkin tehokkaan puolustuksen varmistamiseksi.

4.3 Ehdotuksen johdantokappale 21: Kappaleen lopussa oleva ilmaisu ”– on olemassa vakava riski – tai jäsenvaltion sisäinen turvallisuus vaarantuu” saattaa vaikuttaa epämääräiseltä. Adjektiivia ”vakava” olisi kuitenkin pidettävä ehdottomana edellytyksenä, jotta vältetään jäsenvaltioiden mahdollinen ”poliittinen” toimintatavara, joka perustuu vaatimukselle varmistaa ”sisäinen turvallisuus”.

4.4 Ehdotuksen johdantokappale 22: Ilmaisua ”– järjestely sen varmistamiseksi, että epäilty tai –” voitaisiin selkeyden vuoksi tarkentaa lisäämällä ilmaisun ”varmistamiseksi” jälkeen ilmaisu ”muodollisin toimin”.

4.5 Ehdotuksen 3 artiklan 1 kohta: Ilmaisua ”viipymättä” olisi paikallaan korvata ilmauksella ”menettelyn käynnistämistä alkaen”.

4.6 Ehdotuksen 3 artiklan 2 kohdan viimeinen luettelukohta: Kohdassa olisi käytettävä ilmaisua ”oikeus asian käsittelyyn oikeudessa viipymättä” Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen sanamuodon mukaisesti. (**Suom. huom.** Ehdotetun direktiivin suomenkielinen toisinto vastaa jo tätä sanamuotoa.)

4.7 Ehdotuksen 4 artiklan 1 kohta: ilmaisua ”viipymättä” olisi paikallaan korvata ilmaisulla ”pidätyksen yhteydessä”.

4.8 Ehdotuksen 6 artikla: Koska direktiivi koskee oikeutta saada tietoa syytteestä sekä rikosoikeudellisen menettelyn aikana että sitä edeltävässä vaiheessa, säädöksessä olisi tarkennettava, että syytettä koskevat tiedot olisi annettava myös rikostutkinnan aikana ainakin silloin, kun oikeusviranomainen delegoi tapauksia, ja syytteesen asetettaessa.

4.9 Ehdotuksen 6 artiklan 1 kohta olisi muotoiltava seuraavasti: "Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillylle tai syytetyille annetaan riittävät tiedot syytteestä **perusteluineen** rikosoikeudellisten menettelyjen oikeudenmukaisuuden takaamiseksi.", jotta siitä kävisi ilmi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleeseen sisältyvä nimenomainen viittaus **syytteen perusteisiin**.

4.10 Ehdotuksen 6 artiklan 2 kohta: ilmaisun "viipymättä" vastineita eri kielissä on muutettava, jotta ne heijastaisivat paremmin Euroopan ihmisoikeussopimuksen sisältöä, jonka tulkinnasta on jo olemassa runsaasti oikeuskäytäntöä. (**Suom. huom.** Ehdotetun direktiivin suomenkielinen toisinto vastaa jo ihmisoikeussopimuksen sisältöä.)

4.11 Ehdotuksen 6 artiklan 3 kohdan a alakohta: ilmauksen "--rikokseen **liittyvistä** olosuhteista --" on oltava muodossa "--rikokseen **mahdollisesti liittyneistä** olosuhteista --", sillä syytöshetkellä ei vielä ole selvää edes se, onko rikosta tosiasiaa tehty, mikä on mahdollista päätellä vasta tuomion antamisen jälkeen.

4.12 Ehdotuksen 6 artiklan 3 kohdan a alakohta: Ilmaisun "--mukaan luettuna ajankohta, paikka ja epäillyn tai syytetyn osallisuus rikokseen --" olisi tarkempi, jos ilmaisu "osallisuus rikokseen" korvattaisiin ilmaisulla "todellinen rooli rikoksessa".

4.13 Ehdotuksen 6 artiklan 3 kohta: lisätään kolme uutta luetelmakohtaa seuraavasti:

"c) edellä kuvattuun rikokseen sovellettava rangaistustoimenpide

d) puolustukselle asetetut määräajat ja keinot sekä mahdollisuudet esittää todisteita

e) tekojen mahdollisen tunnustamisen arvo."

4.14 Ehdotuksen 7 artiklan 2 kohta: *Salassapitovollisuus*, jonka perusteella voidaan evätä mahdollisuus tutustua tiettyihin asiakirjoihin rikostutkinnan päätyttyä, estänee oikeusviranomaisen liiallisen harkintavaran, kun ajatellaan, että rikostutkinnan päätyminen tarkoittaa yleensä sitä, että prosessiasiakirjat ovat saatavilla.

4.15 Ehdotuksen 7 artiklan 3 kohta: Kaikissa direktiivin kieliversioissa olisi käytettävä ilmausta "esitutkinnassa" ja vältettävä ilmaisua "fase istruttoria" ("valmisteluvaiheessa") (**suom. huom.** suomenkielisessä toisinnossa "ennen oikeudenkäyntiä"), sillä useissa rikosoikeudellisissa järjestelmissä ei ole olemassa vastaavaa vaihetta.

Bryssel 8. joulukuuta 2010

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Staffan NILSSON